

УДК 37.09:005.962.131(477)
DOI 10.33251/2522-1477-2021-9-147-155

ЗДАНЕВИЧ Лариса Володимирівна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
ORCID 0000-0001-8387-2143

АТРОЩЕНКО Тетяна Олександрівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет
ORCID 0000-0003-4595-1662

ПОПОВИЧ Оксана Михайлівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
декан педагогічного факультету,
Мукачівський державний університет
ORCID 0000-0002-0321-048X

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ШКАЛ ЕКСПЕРТИЗИ СЕНСОРНО ЗБАГАЧЕНОГО СЕРЕДОВИЩА ECERS-R ТА SSTEW В УКРАЇНІ

У даній статті подано характеристику шкал ECERS та SSTEW, які відносяться до універсальних і є, на думку авторів, дієвим методом оцінки якості середовища дитячого садка або будь-якого центру дитячого розвитку. Представлено також ряд існуючих в освітньому міжнародному полі шкал, що оцінюють умови розвитку дитини. Наведено розроблені авторами індикатори, рівні та показники для навчання студентів оцінювати сенсорно збагачене середовище в групі дітей раннього віку. Описано проведену оцінку стану сенсорно збагаченого середовища та її результати.

Ключові слова: сенсорний розвиток, середовище, сенсорно збагачене середовище закладу дошкільної освіти, шкала ECERS-R, шкала SSTEW, експертиза сенсорно збагаченого середовища.

Постановка проблеми. Якість освіти в цілому та дошкільної освіти зокрема, залишається актуальною як у світлі чинних реформ освітньої сфери України, так і в міжнародному контексті. За даними звіту «Підвищення якості дошкільної освіти та догляду за дітьми в Україні» (2018), підготовленого доктором педагогічних наук університету Гент (Бельгія) Яном Пітерсом, за фінансової підтримки ЮНІСЕФ, заклади дошкільної освіти відвідують 75,4% дітей віком від 3 до 6 років (84,5 % – у міського типу населених пунктах та лише 57,8 % – у сільській місцевості). Цей показник є трохи вищим за аналогічні показники сусідніх країн, наприклад Грузії (69,5 %), проте низьким порівняно з цільовим показником ЄС (95 % дітей віком від 4 до 6 років) [2, с. 8]. Поки що до кінця не вирішеними є проблеми підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до експертизи якісного сенсорно збагаченого середовища, залишаються *суперечності* між:

– численними експериментальними дослідженнями в сфері створення середовища для дітей раннього віку та низьким рівнем їх упровадження в практику роботи закладів дошкільної освіти;

– високим рівнем обґрунтованості теорії та недостатньою імплементацією її в зміст професійно-педагогічної підготовки як майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти так і практиків;

– необхідністю забезпечення якості сенсорно збагаченого середовища та відсутністю спеціально підготовлених фахівців відповідного профілю;

– потребою консолідації та інтеграції зусиль закладів дошкільної освіти та інших соціальних інституцій щодо створення сенсорно збагаченого середовища для розвитку дітей раннього віку та недостатнім рівнем теоретичного та методичного забезпечення педагогічного партнерства у сфері забезпечення якості дошкільної освіти [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Середовищний підхід та його вплив на особистість є предметом дослідження Н. Йорданського, Н. Карачевської, І. Кона, Ю. Мануйлова, В. Мелешко, К. Приходченко, Н. Щуркової та ін. Інтегральні критерії збагаченого освітнього середовища для закладів дошкільної освіти визначено Л. Зданевич, К. Крутій, О. Попович. Шкала ECERS-R як універсальний та валідний метод оцінки якості освітнього процесу закладу дошкільної освіти досліджена зарубіжними науковцями С. Анікеїч, О. Воробйовою, Р.-М. Кліфорд, Д. Крайер, Н. Лексаковою, Т. Хармс, О. Шіян, О. Юдіною та ін. Шкала SSTEWS, призначена для аналізу і оцінки практичної діяльності педагога, спрямованої на розвиток дитячих міркувань, включаючи вміння слухати співрозмовника, робити висновки, спираючись не тільки на власну думку, але і на думку оточуючих, обґрунтована англійськими науковцями Д. Кінгстон, Е. Мелхіш та І. Сірандж. Брак ефективних інструментів для комплексної оцінки якості дошкільної освіти в українській педагогіці раннього та дошкільного дитинства, в теорії та практиці менеджменту, відсутність в українському освітньому середовищі наукових напрацювань щодо шкал ECERS-R та SSTEWS робить поставлену проблему надзвичайно актуальною і вимагає ґрунтовного вивчення.

Мета дослідження. Визначити ефективні шкали якості дошкільної освіти, верифікувати найбільш прийнятні для використання шкали з метою експертизи сенсорно збагаченого середовища, провести порівняльний аналіз отриманих експериментальних даних.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішенню проблеми організації комфортного середовища, зокрема *нестачі внутрішнього простору для кожної дитини*, приділяють увагу не тільки медики, дизайнери, архітектори, але й психологи і педагоги.

Так, у Німеччині В. Титце та інші фахівці визначають *якість освітнього процесу* як сукупність взаємодій і переживань, які дитина отримує в групі дитячого садочка, перебуваючи в його соціальному, сенсорному та просторово-фізичному середовищі [8]. Автори дослідження наприкінці ХХ століття опублікували роботу, де зазначено, що *структура процесу взаємодії між педагогом і дитиною в більшості закладів мусить бути визнана незадовільною*. Зокрема, у колективній взаємодії, на частку якої припадає 5% спостережуваного часу, майже не зареєстровано достатньої кількості ігрових ситуацій у середовищі. Виявилось, що діти мають значно менше парних, ніж групових взаємодій із педагогами. Тільки 5% часу використовується для заохочення дітей іграми на свіжому повітрі без виконання спеціальних вправ тоді як 13% вільного часу заповнюються запланованими педагогом ігровими видами діяльності. Оцінка якості дошкільної освіти (комплексу умов) не повинна формуватися стихійно, це керований процес. Складність оцінки якості дошкільної освіти криється в тому, що освітні результати дітей не можуть бути обрані в якості зовнішньої оцінки якості освітньої діяльності закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО), на відміну від початкової освіти [5-6]. Так, у 2014 році Європейською комісією було створено робочу групу з питань розроблення рекомендацій щодо визначення критеріїв якості дошкільної освіти. Наголосивши на комплексності поняття якості дошкільної освіти, робоча група окреслила такі *основні критерії: якість структури якості процесу та якість результату*. Схарактеризуємо їх.

Якість структури: особливості акредитації програм і ліцензування; співвідношення кількості персоналу до числа дітей у ЗДО; забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, санітарно-гігієнічні норми та ін.

Якість процесу: практики, які використовуються в дошкільлі, роль ігрових форм навчання в освітніх програмах; співпраця вихователів з батьками дітей; взаємодія між вихователями і дітьми, а також між самими вихованцями ЗДО; інтегрований підхід до виховання, догляду і навчання дітей.

Якість результатів: переваги для дітей, сімей, місцевих громад та суспільства в цілому. Серед переваг для дітей — емоційний, когнітивний, фізичний розвиток, розвиток соціальних навичок та підготовка до подальшого навчання і дорослого життя [2, с. 10].

На жаль, як в українській педагогіці раннього та дошкільного дитинства, так і в теорії та практиці менеджменту, обмаль ефективних інструментів для комплексної оцінки якості дошкільної освіти. Проте в практиці роботи зарубіжних колег такі інструменти розроблено і вони є актуальними та валідними. Найбільш відомою, перекладеною на різні мови і стандартизованою в багатьох країнах (крім США – у Канаді, у країнах Азії та Європи), є шкала оцінки освітнього середовища Early Childhood Environment Rating Scale-Revised (ECERS-R). Цей інструмент було розроблено в 1980 році в університеті Північної Кароліни (США), згодом він був модифікований у 2005 році [9], а пізніше, у 2010 році, спільно з британськими фахівцями (Sylva K., Siraj-Blatchford E., Taggart B.) було створено додаткову шкалу, яка робить акцент на підготовці дітей до освоєння навчальних умінь (ECERS-E) [10]. Вона, зокрема, використовується інститутом NAEYC при проведенні акредитацій, про що заявлено у введенні до опису шкали [9]. ECERS є шкалами спостережень, які дозволяють оцінювати одну конкретну освітню групу закладі [1; 9]. Дослідження показують, що ECERS досить гнучкий інструмент для того, щоб оцінювати різні освітні умови (Монтессорі-педагогіка, Вальдорфська програма, «Step-by-step» тощо).

Аналізована нами ще одна шкала оцінки забезпечення сталого спільного мислення та емоційного добробуту SSTEWS (Sustained Shared Thinking and Emotional Well-being) – це новий інструмент вивчення та оцінки роботи закладу дошкільної освіти [7]. Шкала охоплює 14 показників, які мають чіткі індикатори, що відбивають тенденції розвитку якості в практиці роботи дитячих садочків. До індикаторів (підшкал) відносяться: Підшкала 1. Розвиток довіри, впевненості та самостійності. Підшкала 2. Соціальне і емоційне добробуту. Підшкала 3. Підтримка і розвиток мовленнєвих і комунікативних навичок. Підшкала 4. Підтримка процесу навчання і розвиток критичного мислення. Підшкала 5. Оцінка процесу навчання і мовленнєвого розвитку. Саме перші дві підшкали оцінюють якість умов для забезпечення самостійності дітей та їхнього соціального й емоційного добробуту в створеному дорослим середовищі.

В освітньому міжнародному полі існує ряд шкал, що оцінюють умови розвитку дитини, як-от:

1. *Шкали оцінки освітнього середовища:*

Early Childhood Environment Rating Scale-Revised (ECERS-R) – *Шкала оцінювання середовища раннього дитинства – переглянута.* В основі процедури оцінювання передусім є спостереження і занесення результатів цього спостереження в оціночні протоколи з поясненнями, чому та або інша оцінка обрана для кожного індикатора. У ECERS є шкали спостережень, що дозволяють оцінювати освітнє середовище окремої групи дитячого садка. Середовище в дошкільній освіті відіграє значну розвивальну роль (фахівці з «Реджіо Емілії» мають таку формулу – «середовище як третій педагог»).

2. *Оцінка освітніх практик в освіті дітей раннього віку (Assessment of Practices in Early Elementary Classrooms (APEEC)).*

3. *Шкала дитячо-дорослих інтеракцій (Caregiver Interaction Scale (CIS) (Arnett, 1989; Carl, 2007).* Ця шкала часто використовується для оцінки педагогічного впливу в домашніх умовах або в умовах центрів, що здійснюють догляд за дітьми.

4. *Шкала спостережень за взаємодією дітей у класній кімнаті (Classroom Assessment Scoring System (CLASS), Pianta, 2008).* Ця шкала має для фахівців особливий інтерес, оскільки сфера взаємодії дитини і дорослого є найбільш проблемною точкою будь-якої освіти в силу історичних культурних причин.

5. «Освоєння мови і грамотності в дошкільному віці: шкала спостережень» (ELLCO: Early Early Language & Literacy Language & Literacy (Smith, Brady & Anastasopoulos, 2008)). Ця шкала призначена спеціально для оцінки умов розвитку дитини в освітньому закладі. Відзначимо, що кожна зі шкал – це результат не тільки апробації, а й серйозних і масштабних досліджень, що дозволяють побачити зв'язок результатів, отриманих ЗДО та різноманітних ефектів і зв'язків.

Отже, найбільш відомою, перекладеною на різні мови та стандартизованою в багатьох країнах є шкала оцінки освітнього середовища ECERS-R, тоді як шкала SSTEW майже не відома в українському освітньому середовищі [5; 7].

Із-поміж безлічі підходів, що визначають поняття якості дошкільної освіти, інструментів і процедур її оцінки на рівні закладу дошкільної освіти превалюють ті, які сфокусовано на двох об'єктах оцінки якості освітньої діяльності: освітньому середовищі та освітніх результатах дітей [3]. Аналіз пунктів шкал показує, що оцінка якості середовища, яка проводиться за допомогою ECERS та SSTEW, дозволяє відповісти на такі запитання: наскільки середовище створює умови для емоційного добробуту дитини? наскільки діти активні в процесі навчання? наскільки створено умови для стимулювання дитячої допитливості й навчання? наскільки дотримується баланс між діями, ініційованими дорослими і самими дітьми? наскільки середовище сприяє розвитку творчого і критичного мислення дітей?

Виявлення якості створеного сенсорно збагаченого середовища відбувалося за допомогою стандартизованих інтерв'ю і опитувань керівників, а також педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти, аналізу документів і обстеження на місці. Взаємини із сім'ями виявлялися за допомогою письмового опитування батьків. Встановлення якості освітнього процесу відбувалося шляхом 3-4-годинного спостереження спеціально навчених фахівців у групах дитячих садків і додаткового інтерв'ю з вихователькою групи.

В експертизі сенсорно збагаченого середовища фіксувалися: комфортність і безпека; забезпечення розвитку цілісного сенсорного сприйняття; забезпечення самостійної індивідуальної дитячої діяльності (можливість використовувати предмет за призначенням); забезпечення можливості для дослідження і навчання (елементи експериментування); функціональність предметного середовища (змінюваність, варіативність, трансформованість); доступність для дітей; емоційна насиченість середовища (яскравість, звукові сигнали, мобіле); відповідність віку.

Оцінка змісту сенсорно збагаченого середовища з точки зору розвитку предметної діяльності здійснювалася за такими характеристиками, які були спільні для двох шкал ECERS та SSTEW: різноманітність форм предметів; передача кольору предметів; звукопередача предметів (на слухове сприйняття); предмети випереджаючого характеру розвитку; предмети-замісники (ігрові замісники реальних речей); безпека предметів; кінестетична модальність (тактильність, рух, дотик, нюх).

Оцінка стану сенсорно збагаченого середовища проводилася за нашою ініціативою і керівництвом студентами бакалавріату 3 курсу, які навчаються за освітньою програмою «Дошкільна освіта», Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Мукачівського державного університету, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Усього було задіяно на етапі експериментальної діяльності 21 експерт, 30 вихователів, оцінено 15 середовищ, які для зручності обробки отриманих протоколів було уніфіковано в групи за назвами «Щедрик», «Котигорошко», «Барвінок».

Під час підготовки майбутніх вихователів (експертів) до педагогічної практики в групах дітей раннього віку було проведено низку консультацій щодо роботи зі шкалами ECERS та SSTEW. Наголошувалось, що спостереження за дітьми має бути обережним, не переривати поточну активність малюків у групі. Опитувальник давав можливість експертам на деякий час перетворитися на дітей і спробувати сприймати середовище з точки зору дитини.

Експертам було запропоновано опитувальник (автор – О.Попович), який вони заповнювали, перебуваючи на активній практиці в групах раннього віку [6]. Після обробки опитувальника, було проведено консультацію за отриманими результатами, визначено

особливості роботи в групах дітей раннього віку, проведено підготовчу роботу щодо використання шкал ECERS та SSTEW.

У процесі спостереження майбутні вихователі заповнювали спеціально розроблений оцінний протокол. Також у протоколах оцінювання кожного показника були пояснення для того, щоб експерт знав, як якісно оцінити той чи інший індикатор, на які орієнтири звернути увагу, які запитання можна поставити вихователю для якісної оцінки конкретного індикатора. Заповнення протоколів і відображення в них фактів, формувало загальну оцінку якості середовища групи для дітей раннього віку. Отже, це виключало формальне оцінювання сенсорно збагаченого середовища і зменшувало ризик суб'єктивної оцінки з боку експерта (студента). Результати, отримані під час проведення експертизи, виявилися якісними і переконливими, тому що показували найбільш сильні та слабкі сторони якості середовища конкретної групи в конкретний період часу. Узагальнюючи, можна сказати, що шкали ECERS та SSTEW відносяться до універсальних і є дієвим методом оцінки якості середовища дитячого садка або будь-якого центру дитячого розвитку.

Щоб розрахувати середні оцінки за кожною з підшкал складались бали за кожним показником, а потім були розділені на їх кількість. Підсумкова середня оцінка за всією шкалою розраховується як сума балів за всіма показниками шкали. Далі в таблиці 1 наводимо індикатори, рівні та показники, які було нами розроблено для навчання студентів оцінювати сенсорно збагачене середовище в групі дітей раннього віку.

Таблиця 1

**Індикатори, рівні та показники
сенсорно збагаченого середовища за шкалами ECERS та SSTEW**

№	Індикатори	Рівні та показники
1.	Наявність осередків, що забезпечують ігрову, сенсорно-пізнавальну і дослідницьку діяльність малюків (дитяче експериментування з піском і водою, з іншими матеріалами)	Оптимальний рівень (80-100%). Наявність у групі не менше 5-7 осередків (вправи в практичному житті, для гри, сенсорного-пізнавального розвитку, засвоєння рідної мови і розвитку мовлення, «міні-лабораторії» для проведення експериментів, в тому числі з піском, водою; художньої творчості, читання і відпочинку, конструювання, усамітнення)
		Середній рівень (60-79%). Наявність у групі 3-4 осередків, які частково забезпечують ігрову, пізнавальну, дослідницьку та творчу активність всіх вихованців, експериментування з доступними матеріалами. Незначна невідповідність освітній програмі
		Нижчий від середнього рівень (менше 59%). Відсутність або мінімальна кількість осередків (2-3), слабо забезпечують ігрову, пізнавальну, дослідницьку та творчу активність всіх вихованців, експериментування з доступними матеріалами
2.	Наявність осередків, що забезпечують рухову активність (крупну та дрібну моторику), участь у рухових іграх	Оптимальний рівень (80-100%). Наявність осередків рухової активності відповідно до Санітарного регламенту (2016 р.) для розвитку крупної моторики з відповідним спортивним та ігровим обладнанням, спортивними спорудами
		Середній рівень (60-79%). Наявність осередку для рухової активності, розвитку крупної моторики, мінімальної набор устаткування
		Нижчий від середнього рівень (менше 59%). Обмежене середовище для рухової активності, розвитку крупної моторики, недостатня кількість відповідного устаткування, спортивних споруд
3.	Забезпечення можливості проявів самостійності малюків у сенсорно-пізнавальній діяльності	Оптимальний рівень (80-100%). Наявність матеріалів і предметів, повністю підготовлених для продуктивної діяльності, а також місця для розміщення продуктів діяльності вихованців («голос дитини», «сліди дитини»), є вільні матеріали
		Середній рівень (60-79%). Мінімальна кількість матеріалів і предметів для діяльності вихованців, обмежена площа для розміщення продуктів творчої діяльності
		Нижчий від середнього рівень (менше 59%). Відсутність багатьох матеріалів для продуктивної діяльності вихованців

Далі у таблиці 2 наведено варіант верифікації одержаних даних за шкалами ECERS та SSTEW.

Таблиця 2

Верифікація одержаних даних за шкалами ECERS та SSTEW, у %

Назва шкали / Рівні	Шкала ECERS-R			Шкала SSTEW		
	Оптимальний	Середній	Нижчий від середнього	Оптимальний	Середній	Нижчий від середнього
Барвінок	17	52	31	15	57	28
Котигорошко	15	49	36	18	53	29
Щедрик	18	51	31	17	52	31
Середній показник	16, 7	50, 7	32, 6	16, 7	54, 0	29, 3

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз результатів протоколів дав змогу вивести середні показники за рівнями табл. 2. Отже, якість сенсорно збагаченого середовища в аналізованих групах дітей раннього віку виявився майже схожим. Так, у групах «Барвінок», «Котигорошко» і «Щедрик» нижчий від середнього рівень якості сенсорно збагаченого середовища за шкалою ECERS – 32,6 % протоколів, за шкалою SSTEW – 29, 3% майже однаковий, проте показники за групою «Котигорошко» дещо різняться від інших. Така різниця може бути пояснена некоректністю заповнення протоколів студентами, тому є сенс на майбутнє переглянути зміст протоколів, щоб уникнути суб'єктивізму з боку експерта.

На підставі проведеного дослідження ми можемо зробити такі *висновки*: якість середовища у дослідженій вибірці може бути схарактеризоване як «середнє». Непогані результати отримані за показниками, пов'язаними з оснащенням груп дітей раннього віку меблями, однак вони є низькими оцінками щодо облаштування осередків, орієнтації на дитячі потреби. Студентами-експертами не було зафіксовано, щоб приміщення спальні було пристосовано до його використання впродовж дня. Дослідження показало, що сенсорно збагачене середовище є недостатньо насиченим і доступним, щоб забезпечити вільну спонтанну діяльність дітей. Багато в чому це віддзеркалення ситуації традиції робити акцент на фронтальні заняття, ініціатива на яких повністю належить вихователю. У групах дітей раннього віку майже відсутні місця для усамітнення і затишні місця. Вкрай мало використовуються в оформленні групових приміщень дитячі роботи, результати їх недавньої діяльності, фотографії. Можна підсумувати, що групові приміщення підлаштовано під дітей, але не орієнтовано на розвиток дитячої ініціативи, самостійності та індивідуальності.

Підсумовуючи, можна сказати, що ECERS та SSTEW – це цінність середовища, що створює умови для емоційного добробуту дітей, а також розвитку дитячої активності й довільності, яка дозволяє активно стартувати в школі. Це означає, що шкали ECERS та SSTEW відповідають тим уявленням про якісну дошкільну освіту, яке сформувалося в експертній освітній спільноті до початку XXI століття. За допомогою шкал ECERS та SSTEW нами було організовано проведення оцінки середовища груп для дітей раннього віку. Результати цієї оцінки наочно представили ступінь відповідності того чи іншого показника вимогам шкал, дали можливість верифікувати дані, визначити перспективи подальшого розвитку середовища, планування подальшої діяльності щодо його збагачення.

Отже, аналіз основних особливостей зовнішнього і внутрішнього сенсорно збагаченого середовища, який ми здійснили на основі запропонованих параметрів шкали ECERS та SSTEW дозволяє визначити особливості, що обумовлюють можливості подальшого збагачення цього середовища. Акцент у подальшому розвитку аналізованої проблеми слід робити на збагаченні середовища як *особливого засобу інтеграції накопиченого педагогічного досвіду в цілісну педагогічну систему, а також у складність ситуації розвитку дитини, яка враховується дорослими.*

Список використаних джерел

1. Аникеич С. А. Использование шкал ECERS-R при оценке качества образовательной среды. Педагогическое мастерство: материалы X Междунар. науч. конф. (г. Москва, июнь 2017 г.). Москва: Буки-Веди, 2017. С. 29–31. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/215/12460/> (дата звернення: 02.01.2021).
2. Критерії якості дошкільної освіти. Звіт за результатами досліджень в межах міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм». Київ: Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». 2019. 83 с.
3. Крутій К. Л. Емпіричне дослідження вільної гри дитини в умовах закладу дошкільної освіти під час проведення «Дня без іграшок». *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Збірник наукових праць. № 1 (93), 2019. С. 26–44. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12407> (дата звернення: 02.01.2021).
4. Крутій К. Л., Кіт Г. Г., Голюк О. А., Стахова І. А. Особливості пріоритетів професійного становлення сучасного студента педагогічного закладу вищої освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: педагогіка і психологія. 2020. Випуск 61. С. 131–140.
5. Крутій К. Л. ECERS-R для оцінки сенсорно збагаченого середовища груп раннього віку. *Вихователь методист дошкільного закладу*. 2020. №10. С. 12–16.
6. Крутій К. Л. Що таке сенсорно збагачене середовище. *Вихователь методист дошкільного закладу*. 2020. №10. С. 6–10.
7. Сирадж И., Кингстон Д., Мелхиш Э. Обеспечение устойчивого совместного мышления и эмоционального благополучия детей в возрасте от 2 до 5 лет / Автор предисловия К.Сильва. Москва: МОЗАИКА–СИНТЕЗ, 2020. 64 с.
8. Diskowski D. Integrierte Bildungssteuerung in der Kindertagesbetreuung. Ein Ansatz. KINDER. 2006. URL: <http://kindergartenpaedagogik.de/1646.html>. (дата звернення: 02.01.2021).
9. Harms T., Clifford R., Crye D. Childhood Environment Rating Scale-Revised Edition. New York : Teachers College Press, 2005. 133 p.
10. Sylva K., Siraj-Blatchford E., Taggart B. Ecers-E: The Four Curricular Subscales Extension to the Early Childhood Environment Rating Scale (Ecers), Fourth Edition with Planning Notes Spiral-bound. November 14, 2010.

References

1. Anikeich, S.A. (2017). Ispol'zovaniye shkal ECERS-R pri otsenke kachestva obrazovatel'noy sredy [Using ECERS-R scales in assessing the quality of the educational environment]. Retrieved from materials of the X International scientific conference in Moscow: Buki-Vedi, p. 29-31. Retrieved from: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/215/12460/> (date of the blast: 01/02/2021) [in Russian].
2. Kryteriyyi yakosti doshkil'noyi osvity (2019). [Criteria for the quality of preschool education]. Retrieved from the report on the results of research within the international project "International quality criteria for preschool educational programs." Kyiv: All-Ukrainian Foundation "Step by Step". 83 p. [in Ukrainian].
3. Krutyu, K.L. (2019). Empirychnе doslidzhennya vil'noyi hry dytyny v umovakh zakladu doshkil'noyi osvity pid chas provedennya "Dnya bez ihrashok" [Empirical study of a child's free play in a preschool institution during the "Day without toys"]. Retrieved from collection of scientific works. № 1 (93), P.26-44. Retrieved from: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12407> (access date: 02.01.2021).
4. Krutyi, K.L., Kit, G.G., Golyuk, O.A., Stakhova, I.A. (2020). Osoblyvosti priorytetiv profesiynoho stanovlennya suchasnoho studenta pedahohichnoho zakladu vyshchoyi osvity [Features of the priorities of professional development of a modern student of a pedagogical institution of higher education]. Retrieved from scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynsky. Series: pedagogy and psychology. # 61. pp. 131-140. [in Ukrainian].

5. Krutyy, K.L. (2020). ECERS-R dlya otsinky sensojno zbahachenoho seredovishcha hrup rann'oho viku [*ECERS-R to assess the sensory-enriched environment of early age groups*]. Educator Methodist preschool, №10. Pp. 12-16.

6. Krutyy K.L. (2020). Shcho take sensojno zbahachene seredovishche [*What is a sensory enriched environment*]. Educator Methodist preschool, №10. Pp. 6-10.

7. Siraj, I., Kingston, D., Melhish, E. (2020). Obespecheniye ustoychivogo sovmestnogo myshleniya i emotsional'nogo blagopoluchiya detey v vozraste ot 2 do 5 let [*Ensuring sustainable joint thinking and emotional well-being of children aged 2 to 5 years*]. Moscow: MOSAIC-SINTEZ, 64 p. [in Russian].

8. Diskowski, D. (2006). Integrierte Bildungssteuerung in der Kindertagesbetreuung. Ein Ansatz. KINDER. Retrieved from: [/http://kindergartenpaedagogik.de/1646.html](http://kindergartenpaedagogik.de/1646.html). (access date: 02.01.2021).

9. Harms, T., Clifford, R., Crye, D. (2005). Childhood Environment Rating Scale-Revised Edition. New York: Teachers College Press, 133 p.

10. Sylva, K., Siraj-Blatchford, E., Taggart, B. (2010). Ecers-E: The Four Curricular Subscales Extension to the Early Childhood Environment Rating Scale (Ecers), Fourth Edition with Planning Notes Spiral-bound. November 14.

ZDANEVYCH Larysa, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pre-School Pedagogy, Psychology and Professional Methods, Faculty of pre-school education and psychology, department of pre-school pedagogy, psychology and professional methods, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy;

ATROSHCHENKO Tetiana, Doctor of pedagogical sciences, Associate professor Department of Pedagogy of Preschool, Primary Education and Educational Management, Mukachevo State University;

POPOVYCH Oksana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Dean of the Pedagogical Faculty, Mukachevo State University.

INTRODUCTION OF EXERCISE SCALES OF SENSORY ENRICHED ENVIRONMENT ECERS-R AND SSTEW IN UKRAINE

Abstract. *The quality of education in general and preschool education in particular has been relevant both in the light of current reforms in the educational sphere of Ukraine and in the international context. So, the problems of preparing educators of preschool educational institutions for the examination of a high-quality sensory-enriched environment have not been fully resolved, which makes this problem extremely relevant.*

The purpose of the study is to determine effective scales of quality of preschool education, to verify the most acceptable scales for the purpose of examination of the sensory enriched environment, to conduct a comparative analysis of the obtained experimental data.

The ECERS scale has been analyzed as a sufficiently flexible tool for assessing different educational conditions (Montessori pedagogy, Waldorf program, Step-by-step, etc.) and the SSTEW (Sustained Shared Thinking and Emotional Well-being) scale common thinking and emotional well-being, a new tool for studying and evaluating the work of preschool education. ECERS and SSTEW, which belong to the universal scales, have been, according to the authors view point, an effective method of assessing the quality of the environment of a kindergarten or any center of child development.

The quality of the sensory-enriched environment has been identified through standardized interviews and surveys of leaders, as well as the teaching staff of the preschool educational establishment, analysis of documents and on-site inspections. It has been noted that the assessment of the content of the sensory-enriched environment in terms of the development of subject activity has carried out on the following characteristics, which have been common to the two scales ECERS

and SSTEW includes: a variety of forms of objects; color transfer of objects; sound transmission of objects (for auditory perception); objects of advanced nature development; substitute items (game substitutes for real things); subject safety; kinesthetic modality (tactility, movement, touch, smell).

The indicators, levels and indicators developed by the authors for teaching students to assess the sensory-enriched environment in a group of young children have been presented. The assessment of the state of the sensory enriched environment and its results have been described.

In conclusion, we can say that ECERS and SSTEW are the value of the environment that creates conditions for the emotional well-being of children, as well as the development of children's activity and arbitrariness, which allows you to actively start school.

Key words: *sensory development, environment, sensory enriched environment of preschool educational establishment, ECERS-R scale, SSTEW scale, examination of sensory enriched environment.*

*Одержано редакцією: 15.01.2021 р.
Прийнято до публікації: 02.02.2021 р.*